

THE SUNDAY MORNING BUSINESS HALACHA PROGRAM

נזקי שכנים Week 11

שו"ת מהרי"ק סימן קצא
שו"ת אבני נזר חלק אורח חיים סימן לו
שו"ת דברי מלכיאל חלק ג סימן קנז
חזון איש ב"ק כ"ג ל"ז, ל"ח

לז"נ ר' שמואל-ל יוסף בן ר' מרדכי אהרן ע"ה

לז"נ שלום פנחס בן מרדכי א-ליעזר ע"ה

לז"נ ויצה בת ר' שמואל-ל זאב ע"ה
לז"נ לוי בן דוד שלמה
לז"נ שמואל-ל זאב בן לוי

A program funded solely by the Night Seder Bais Medrash
Please contact us for sponsorship opportunities

שו"ת מהרי"ק סימן קצא

...ועל שטענה השנייה שקובל המורשה ר' יעקב דסיפור"נא על הקהל מצידו קרובו רבי שלמה חסדאי יצ"ו באומרו שהעבירו עליו הדרך לעכב ע"י האדון יר"ה מלהוציא חוקים מאתו שיוכלו גם הם להלוות ואומר כי כל אדם יכול לבא הנה להלוות בלי רשות הקהל באשר לא מכר להם האדון יר"ה חזקת המעמד רק סלק את עצמו מלמחות במלויים ולא אכפית ליה לאדון יר"ה שילוח זה יותר מזה אלא כולם שוים בעיניו נראה לע"ד דבר פשוט שאין בטענה זו ממש .....דהיינו לא מצי מעכב בדין כדקאמר רב הונא וכן ההיא דאי שייך בכרג' דמתא לא מצי מעכב היינו ע"פ ב"ד וכדפירש' וזה דבר פשוט אפילו לתינוקות של בית רבן אבל אם יוכל לסגור לפניו הפתח שלא יבא פשיטא ופשיטא שהרשות בידו דאטו יציבא בארע' וגיור' בשמי שמי' כשם שהוא רוצה לבא בעל כרחן של יושבי העיר ע"י השר כן יעכבו גם הם על ידו ע"י השר שלא יבא ויישר כחם וכמו ששנינו בריש ב"מ (דף י) ראה את המציאה ונפל לה עליה ובא אחר והחזיק בה מי שהחזיק בה זכה ואף לכתחילה מותר לעשות כן מדתנן בריש פאה נטל מקצת פאה וזרק על השאר אין לו בו כלום נפל לו עליה פרס טליתו עליה מעבירין אותו הימנו. והלא דברי' ח"ו /ק"ו/ ומה התם כבר זכה במקצת וגם קדם הוא לזכות אפילו הכי יבא השני ויעבור אותו הימנו כיון דהוי מילי דהפקר הכא שזה רוצה לזכות בהפקר זה לפי דבריהם שאומר שהוא עדיין לא זכה בו כלל אלא אדרבה בני העיר הם שקדמו וזכו ביישוב העיר לא כ"ש שיעבורו אותו מן הבא לזכות בו אם יוכלו מי הוא החסר דעת אשר יטעה ביה הלא כל האומר כן אינו אלא טועה וכל דיינ' דדאין כה"ג לא דיינ' הוא דפשיטא שלא עלה על לב של ר"ת לאמר כן וחלילה וחס דהא למה הדבר דומ' למי שפרס טליתו על הפאה ובא אחר להעבירו ממנו שהרי יכול לעשות כן מפני שהוא הפקר ומ"מ אף כי יכול לעשות כן פשיטא ופשיטא שאם הראשון שפרס טליתו עליה בתחילה יכול לעכב ולהתגבר על הבא להעבירנה ממנו בזרוע וגם הוא ביד חזקה ובזרוע נטויה יקדים ויטלנה בידו ממש הלא דבר פשוט הוא שזה הוא זריז ונשכר ומי הוא החסר דעת שיטעה בזה. וגם רבינו אשר שכתב בתשובה ומייתי לה בטור חושן משפט שאדם יכול לדור בכל מקום שירצה ואין בני העיר יכולין לעכב עליו פשיטא ופשיטא שרוצה לומר שאין בני העיר יכולין לעכב עליו ע"פ ב"ד כי ההיא דב"ב שהבאתי לעיל וכדפירש' /וכדפירש' / אבל אם תגבר יד בני העיר לסגור דשא באפיה הן על יד השר הן על יד שום מונע פשיטא שהרשות בידם וכדפירש' ולא יחלוק על זה כי אם העקש והפתלתל אשר לא ידע ולא יבין ולא הגיע להוראה.

שו"ת אבני נזר חלק אורח חיים סימן לו

בדבר שאלתו. בית אשר נתיסדה ונבנתה לבית המדרש ולשם בית תפלה זה כמאה שנים מהצדיק ר' דוד וויסליצער ז"ל. ואחריו קם נכדו הרמ"ד נ"י בבית הנ"ל לכלכל את שיבתו מנדיבי עם אשר נתוועדו שם להתפלל. וכעת קם עליו איש אחד ועשה בית תפלה בביתו. הסיג גבול לרמ"ד הנ"ל לקחת את האנשים המתפללים בבית המדרש הנ"ל. והלך הרמ"ד הנ"ל למחות לו בגובערניע, שלא לתת לו רשיון על בית התפלה שלו. אם נקרא מוסר. ואם מותר להתפלל אצל בבית המדרש הנ"ל. ואם מותר להתפלל אצל המסיג גבול הנ"ל :

ו.....) עתה נבאר אם יש לזה הראשון אשר מיחה בידו בגובערניע מהשיג רשות דין מסור. ואומר אני שאם הי' באופן שאסור להשני כנ"ל. פשיטא שאין איסור לראשון למחות בידו בגובערניע מהשיג רשות. ואין לדמותו למ"ש בתרומת הדשן סימן ד"ש בשם המרדכי [ב"ק סי' קי"ז] שאפילו במה שהדין כל דאלים גבר. מכוער הדבר לעשות ע"י או"ה. דזה אינו רק אם גובר עליו בכח האו"ה שהם נותנים החפץ שמדיינים עליו לידו. שזה בכלל האיסור ואויבינו פלילים. אבל נידון דידן אף קודם שבא רמ"ד הנ"ל הי' הדבר מסור בידם. אם יתנו רשות. אם לא יתנו. אינו בכלל זה כלל. אך אם הי' באופן המותר לשני, יש מקום עיון :

ז) והנה המהרי"ק סימן קצ"א בענין שכתב הרא"ש [הו"ד בטור סוסי' קנ"ו] שאין בני העיר יכולים למחות לכל הבא לדור שם ולעשות מסחר שיש לבני העיר. וכתב מהרי"ק דפשיטא ופשיטא דזה שלא יוכל לעכב עליו על פי בית דין. אבל אם תגבר יד בני העיר לסגור דשא באפי' הן על ידי שר הן על ידי שום מונע פשיטא שהרשות בידם וכדפרישית [שהוא מפרש שם מחלוקת רב הונא ורב הונא ברי' דר' יהושע אם יוכל ראשון למחות לשני עפ"י ב"ד. אבל בעצמו ודאי יכול למחות בידן] ולא יחלוק על זה כי אם עיקש ופתלתול אשר לא ידע ולא יבין ולא הגיע להוראה עד כאן דבריו. והנה לשיטת מהרי"ק הוא ממש נידון דידן שהשני יקפח פרנסת הראשון על ידי שעושה לו גם כן בית תפלה יכול ראשון למחות על ידי אומות העולם אם יכול. אף שאין יכול לכופו על פי ב"ד. והובא ביה יוסף סימן קנ"ו, אך בספר בדק הבית שחיבר בית יוסף אח"כ. כתב עליו שדבריו תמוהים דאך יפקר זה להתגבר עליו ע"י השר שלא ע"פ בית דין :

ח) והנה אם כוונת הב"י כעין דברי מרדכי הנ"ל אף במידי דאלים גבר. מ"מ אין לו רשות לילך בערכאות. כבר כתבנו דאין זה ענין לנד"ד שהדבר מסור ביד הממשלה אם יתנו אם לא יתנו. אין למשתדל שלא יתנו דין הליכה בערכאות. ומאחר שאם תגבר ידו בעצמו יכול לעשות. ה"ה אם יכול להפריע מעשה השני ע"י שיפעול שלא יתנו לו רשות רשאי. אך גם אם כוונתו דבנד"ד אין יכול למחות אף אם יכול בעצמו. מ"מ אין ענין לנידון דידן. והוא בהתבונן בטעם מהרי"ק וטעם ב"י. טעם מהרי"ק דכשם שהשני מותר לעשות רחיים אף שממעט ריוח הראשון. כיון שאינו היזק רק מניעת הריוח. ואין כוונתו להרע לחבירו. רק שהוא רוצה להרויח מותר, כמו כן יכול ראשון למחות בשני מלבוא להרויח כדי שלא ימעט ריוח שלו. והב"י סובר שכיון שראשון מוחה בשני מלעשות דבר המותר לו חשיב כמו מזיק. ואין זה מניעת ריוח לבד. ואם כן בנידון דידן שהשני אינו יכול לעשות בית תפלה בלתי רשות מהממשלה. והוא מחוקי המלכות. והוא בא להשתדל להשיג רשות. כל שחבירו משתדל שלא ישיג נקרא גם כן מניעת ריוח. זה אשר נראה לענ"ד לדינא :

שו"ת דברי מלכיאל חלק ג סימן קנז

והנה המהרי"ק שורש קצ"א כתב דאף בהנהו שהדין דלא מצי מעכב וכמו בר מתא אבר מתא או אמאן דשייך בכרגא. היינו דב"ד אין יכולים לעכב על ידו בדין. אבל אם יש בכחו של זה לעכב ע"י השר הרשות בידו. והביא ראייה מהא דנפל על המציאה או פירס טליתו עליה שיכול אחר להעבירו ולזכות בה. ובכ"ז אם הראשון יתגבר על השני ולא יניחו לזכות ויזכה בעצמו וודאי שהרשות בידו ומכ"ש הכא שהראשון יכול לעכב על השני. והב"י בבד"ה סי' קנ"ו והמבי"ט ח"ג סי' ל"א תמהו עליו דאיך אפשר שיוכל לעכב ע"י השר אף שע"פ דין אינו יכול לעכב. וכתבו דהכא כיון שיש לו רשות לבוא שם ע"פ דין הו"ל כמו שכבר זכה. ול"ד למציאה שלא זכה עדיין. והב"ח כתב בס"ס קנ"ו דהמהרי"ק מיירי רק בחזקת ישוב במקומות שנהגו בכך וצריך לילך לפי מנהג המקומות. ודבריו צ"ע דהא המהרי"ק שם דינא קאמר ומפרש הכי סוגיא דב"ב כ"א דרק בדין לא מצי מעכב אבל ע"י השר מצי מעכב ע"ש. ואיך אפשר לומר שתלוי במנהג המקום. ונראה דעת מהרי"ק בזה דהוי כדין כל דאלים גבר וכמו בכל מציאות ודבר הפקר שכל הקודם זכה. ואף דכתבו הפוסקים שאף היכא דכל דאלים גבר מ"מ אסור להתגבר ע"י נכרי ומקורם מהך דב"ק קי"ז גבי ההוא שותא וכ"כ המהרי"ק בעצמו בשורש קנ"ד ועח"מ שפ"ח ס"ה בזה. מ"מ ס"ל דהיינו רק היכא שמוסר איזה חפץ ביד נכרי וכמבואר במרדכי שם או שמוסר לנכרי בקום ועשה שיעשה איזה דבר להישראל וכדומה דזה הוי בכלל מוסר. אבל היכא שהעובד כוכבים אינו עושה כלום רק מעכב בפקודתו את הישראל מלדור שם או מלעשות איזה עסק. לא מיקרי מוסר בשעה שאין כוונתו להרע לו רק כדי שעיי"ז יזכה הוא בעסק הלז כי כל העסקים הם כהפקר וכל הקודם זכה. כן נראה לדחוק בדעת מהרי"ק בזה. וכעין זה כתב המהרי"ק בשורש קס"א לחלק בין היכא שמוסרו ביד עובד כוכבים להיכא שהעובד כוכבים אין עושה מאומה רק תופס שלו. אבל למעשה העיקר כמ"ש הבד"ה והמבי"ט. כי עיי"ז יהיו מסירות בכל יום ויאמר כי הוא עושה לטובת עצמו. וע' רשד"ם חח"מ סי' ת"ד שכתב שאין לדחות לגמרי דברי מהרי"ק הללו. ובכ"ז כתב להתיר זה רק במקום שמגיע להם קצת נזק יעו"ש:

חזון איש ב"ק כ"ג ל"ז, ל"ח

לז) מהרי"ק שרש קל"ז [ובצ"י סי' קנ"ז הליון קנ"ד] כתב דהא דדעת ר"ת וברא"ש צ"ב כ"א צ', דאם אחד צא לגור בעיר ולהיות שייך בצרכא דמתא לא מלו לעבד, היינו שצ"ד אין אוסרין על ידו של הצא, אבל אם צני העיר יכולין למונעו על ידי השר או ע"י שאר מונע רשאים, וכדין שנים שמתעלמין לזכות במליאה, שאם אחד נפל עליה ועדיין לא זכה בה רשאי השני להעצירו הימנה ולזכות בה, וכן חזרו רשאי למונעו, והנה אין דברי מהרי"ק אלא צבר מתא אחריתא דלא שייך בצרכא דמתא, רח

חזון איש עמוד מס 281 חשן המשפט קרליץ, אברהם ישעיהו בן שמריהו יוסף הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

איש

בבא קמא סימן כג

חזון

282

אבל אבר מצואה דנפשי דאמרו דלא מלי מעבד, אפי' בכח דנפשי לא מלי מעבד, דכיון דעושה בשלו לא יתכן שיעבד על ידו אלא צמטשה אלמות וזה אסור אפי' באינו נוגע בגופו אלא יקום באפי' שלא יניחנו לילך, והרי אינו רשאי להרבות דיוורין מפני שמרבה עליו הדרך או שאיננו מניחו לישן ויריך צוה תנאי הישר, כש"כ שאין אדם רשאי לקום באפי' חזרו באלמות, וכן אסור לקום באפי' בלקוחות הנכנסים לחנות חזרו, במקום שחזרו עושה בהישר, ואינו ענין לדברי מהרי"ק, ואם אהא אומר שמהרי"ק מחיר לקום באפי' חזרי באלמות כמו כן מותר לאחרון לקום באפי' ראשון שהרי מהרי"ק אינו מיפס כח הראשון מן האחרון, אלא חרבה מדמה בדבר לשנים שמתעלמין לזכות מן ההפקר ורשאי האחרון לסלק את הראשון, וימלא מלאה הארץ חמם, אלא אין דברי מהרי"ק רק בצאין שניכס לזכות זכות חדש מן הדין, זה צא לשכור מן השר או לשכור דירה בצמיו ובמתא, וכן המצוי או צן העיר צא לשכור שלא ישר מקום לאחר, וצוה אין איסור לראשון.

מן האמור נלמד דאחד מצני העיר שנותן עבודה לפועלים, וסלק אחר זמן השכירות או חוץ הזמן מפני שהזרו הפועלים ואינם מתרלים בשכר שקצב עמהם, או שחזר בעה"צ וקבל עליו דין ידו על התחובה, כללו של דבר שסלק ברשות ע"פ דין התורה, אינם רשאים לעמוד בפני אחרים הבאים לעבוד אלא בעה"צ, בין מחמת הפועלים שהם צני מתא כמותם ויש להם רשות להלך, ובין מחמת בעה"צ שאינם רשאים לעבד את הנכנסים לביטו ואילו יד צ"ד תקופס חייבין צ"ד לגדור בפני עושי עולה ככל אשר תמלא ידם.

רק צא עכשו להכנס בצרכא דמתא, והנה כתב מהרי"ק שרש קט"ג דהעיר שייך לשר מדין דינא דמלכותא, והשוכר מהשר ג"כ זוכה מן הדין, וא"כ השתא כשלא שפר זה הבא לגור, יש צני העיר זכות בעיר לעבד ע"י אחרים כדין צר מתא אחריתא הבא לעשות אומנות דידהו, אלא שהשר יש לו רשות להשכיר לדיוורין חדשים, ואז יש לו להחדש אותו הזכות של צני העיר, ולזה אין שום סברא שלא יהיו צני העיר רשאים להשתדל אלא השר שלא ישכירו לדיוורין אחרים וכאלו שוכרים מהשר זכות זו שלא יוסף עליהם דיוורין, ואף אם אינו מצטיחם זכות זו לעולם אלא מתרבה שלא להכניס לעיר אדם זה המשתדל עכשו לצוה לעיר אין איסור צדד דשפיר הן מחזיקין בעירם צזכותן שלא להכניס אחרים להפסיד חיותן, וזה ממש כדין שנים מתעלמין לזכות במליאה, ושר מונעים שכתב מהרי"ק היינו נמי כה"ג כגון שזה שהוא בעל האומנות של החדש מבקש מצני העיר שלא ישכירוהו דירה, ורשאי בעל האומנות להשתדל צזה, בין צצקשה ובין צממון, ואין מוצן מה שתמה בצ"י עליו צזה, אבל נראה דהצ"י פי דבריו שמעכשו ע"י שר אחר שאינו אדון העיר רק מפחדו צעושין של עולה, וזה ודאי אינו רשאי דגם צדבר הפקר רשאי להעצירו, אבל אינו רשאי להכותו, וכשם שאסור להכותו כך אסור להפחידו ע"י עכו"מ שילך מכאן ואם לא ילך יכנו, אף אם מבין צלכו שילך מפחד ולא יבוא לידו הכאה, ובצ"י הביא לשון מהרי"ק ע"י שר או ע"י שום עושה, וזה מורה כפי צ"י אבל לפיננו הגירסא ע"י שום מונע וכ"כ צלשון הרמ"א שהביא דברי מהרי"ק.

לח) ואין דברי מהרי"ק אלא צבר מתא אחריתא ברובה לצוה לצור עכשו, או צר מצואה אבר מצואה אחריתא,

חזון איש עמוד מס 282 חשן המשפט קרליץ, אברהם ישעיהו בן שמריהו יוסף הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה